

Motion till riksdagen 2023/24:407

av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)

Barnvänlig familjerätt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barndomsgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision mot barnmisär och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur staten kan bistå kommunerna i syfte att utveckla och stärka föräldraskapsstödet för att öka barns chans till en trygg uppväxt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvent värna barns rätt till sitt biologiska ursprung och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bekämpa all form av EU-styrning av den svenska familjepolitiken och av familjer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka på EU-nivå och i andra internationella sammanhang mot surrogatmoderskap och surrogatarrangemang och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att få till internationell lagstiftning mot surrogatmoderskap och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra föräldraskapsbekräftelse före barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lämplig myndighet ska fastställa föräldraskapet och vårdsnaden så tidigt som möjligt under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till ett barn per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad tillsammans med barnets moder, om det är till barnets bästa och det inte finns uppenbara skäl emot det, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att väcka talan och begära ett faderskapstest samt att

- han direkt ska fastställas som far till barnet om ett positivt testresultat kan uppvisas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa gemensam vårdnad som norm och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom familjemedling och domstolsmål undvikas och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en särskild stödperson bör utses åt barnet senast i samband med familjemedling och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning av familjemedlare och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att i större utsträckning möjliggöra vårdnadsöverflyttning och adoption av placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets bästa verkligen bör gå före alla andra intressen vid vårdnadsöverflyttning och adoption av placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra regelverket kring vårdnadsöverflyttningar så att de görs i den ordning som är mest lämplig och ändamålsenlig för barnet och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över adoptionslagstiftningen och kunskapsspridningen för att underlätta för nationella adoptioner och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till förenklad adoptionsprocess i fråga om barn för familjehemsföräldrar i fall där det är till barnets bästa och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn inte ska behöva ha umgänge med en förälder som begått allvarliga brott mot barnet eller närstående eller i hemmet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en mer rimlig nivå på ersättning till vigselförrättare kan se ut och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge borgerliga vigselförrättare möjlighet att förrätta vigsel av svenska brudpar i de nordiska grannländerna och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att med utgångspunkt i promemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34) utreda möjligheterna till en effektivare bodelningsprocess med en rimlig bortre tidsgräns och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett digitalt register för testamenten och framtidsfullmakter kan införas och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta skriftlighets- och bevitnandekrav för fullmakter avseende större ekonomiska åtaganden och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betänketiden vid skilsmässa kan tas bort i de fall det inte finns barn under 16 år och endast den ena maken vill skiljas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betänketiden vid skilsmässa kan tas bort i de fall det förekommer våld eller liknande brott mot person inom äktenskapet och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra hantering av samtliga familjerättsliga dokument digitalt och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda den avlidnes integritet genom lagstadgad skyldighet att hålla känsliga digitala dokument som tillhört den avlidne hemliga och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör informera pensionärer om hur de kan hantera sin digitala egendom och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast införa ett nationellt ställföreträdarregister gällande gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka tillsynen och möjligheter till sanktioner då det brister gällande ställföreträdaransvaret för gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet för rätt till ekonomisk ersättning till den enskilde vid skada då det brister i gode mäns och förvaltares uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och tydliggöra vilka kvalitetskriterier som ska gälla för gode män och förvaltare och deras arbete och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en rimlig maximal gräns för antalet personer en god man eller förvaltare får företräda och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det enklare att avsäga sig sitt uppdrag som god man eller förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en rutin för att göra den gode mannen medveten om uppdragets bredd och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de åtgärder som behövs för att en verklig nolltolerans mot officiella och inofficiella barnäktenskap ska bli verklighet särskilt bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de åtgärder som behövs för att förhindra tvångsäktenskap, månggifte och kusinäktenskap ska bli verklighet särskilt bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.

Barndomsgaranti

Den centrala utgångspunkten för Sverigedemokraternas familjepolitik är att barnens bästa alltid sätts i första rummet. Alla barn ska ha rätt till en trygg uppväxt. En

nollvision mot barnmisär ska vara lika självklart som till exempel en nollvision kring döda i trafiken. En barndomsgaranti ska skapas, inom vilken samhället ställer upp en nollvision mot diskriminering, mobbning och trakasserier. Barn måste skyddas från fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp och vanvård eller utnyttjande och så långt det är möjligt garanteras en trygg uppväxt med båda föräldrarna.

Familjerätt med fokus på barns bästa

Det ligger stor glädje och även ett mycket stort ansvar i att bli förälder och upprätthålla föräldraskap. Det finns idag en frivillig föräldrautbildning som inte alla genomför. Samtidigt ser vi en utveckling där många barn far illa. Vanor och mönster från kulturer där värderingarna avviker från svensk lag och svenska grundläggande värderingar har gjort sig gällande i stor utsträckning i Sverige. Grundläggande i Sverige är exempelvis principer såsom alla likas värde, jämställdhet, barns starka rättigheter samt självständighet. Normer och värderingar som avviker från detta förekommer i andra kulturer, vilket försätter barn i ett dåligt läge. Det är inte längre ovanligt att föräldrar medverkar till att barn utsätts för exempelvis könsstymning, niqab, utgångsförbud eller förbud mot att vistas i badhus där båda könen vistas. Det förekommer tyvärr även vanvård och andra missförhållanden när det gäller barn till föräldrar som inte kommer från andra kulturer. Vi tror att det vore bra om alla som skaffar barn genomför en relevant föräldrautbildning. Alla barn, oavsett varifrån föräldrarna kommer, tjänar på att få en bra föräldrautbildning. Det är en förmån som ges från kommunerna. Den befintliga föräldrautbildning som ges i kommuner kan behöva uppdateras så att det där tydligt ingår vad föräldraskap innebär och omfattar och vad föräldraansvaret utgörs av.

Familj, föräldraskap och barns rättigheter till biologiska föräldrar

Familjen är, med sin omhändertagande, kulturförmedlande och fostrande roll, samhällets viktigaste och mest grundläggande gemenskap. Trygga familjer är en nödvändig förutsättning för harmoniska samhällsförhållanden. Politikens uppgift är att stötta familjerna utan att inkräkta på deras handlingsfrihet, men också att skapa starka skyddsnet och stödja barnen i de fall då föräldrarna sviker sitt ansvar eller då familjen av någon anledning fallerar. Familjen är en privat sfär och politiken och samhället ska i så liten utsträckning som möjligt styra eller lägga sig i människors privatliv och familjeliv. Finns det däremot omständigheter i familjer eller föräldraskap som inte fungerar, ska samhället och politiken ge möjligheter som kan bidra till att vända det till en fungerande situation och fungerande föräldraskap.

Moderskap och faderskap uppfyller viktiga funktioner och är någonting positivt. Att suddas ut eller negligera det vore att ta ifrån människor något av det mest grundläggande i livet, det vore också att ta ifrån barn deras rättigheter. Utredningen Alla tiders föräldraskap föreslår att könsneutralisera föräldraskapen, något vi vänder oss emot. En könsneutralisering skulle innebära att osynliggöra kvinnor och moderskap. På samma sätt riskerar det viktiga mans- och faderskapet att osynliggöras. En sådan neutralisering

skulle också riskera att försvåra förståelsen av lagstiftningen för många. Att exkludera en majoritet genom att säga sig inkludera en minoritet är motsatsen till inkluderande.

Barn har rätt till och ska ha tillgång till sitt biologiska ursprung och sina biologiska föräldrar. Det biologiska arvet har stor betydelse, för barnets individuella grundegenskaper och för rättigheter såsom arv. Utredningen Alla tiders föräldraskap föreslår utökade rättsliga rättigheter för sociala föräldrar. Där föreslås bland annat att de ska få särskild föräldrafullmakt och självständig talerätt. Det kan ha allvarliga baksidor, såsom att försvåra för och utestänga den andre biologiske föräldern vilket vore negativt för barnet och för den biologiske föräldern. Det riskerar också att skapa och försvåra konflikter i familjer, mellan biologiska och sociala föräldrar samt andra anhöriga. Är de vuxna inte överens riskerar konflikter mellan ännu fler vuxna kring barnet att öka stress och psykisk ohälsa hos barn. Det finns redan idag möjligheter att skapa goda överenskommelser mellan biologiska och sociala föräldrar samt mellan berörda kring barnet. Trygghet, trivsel, lugn och ro kring barnet ska värnas.

EU ska inte styra familjepolitiken eller familjer i Sverige

Familjen är en privat sak. I Sverige ska det samhälleliga och politiken på rimligt sätt stötta familjer om familjesituationen eller föräldraskapet inte fungerar. Det är även viktigt att värna den privata familjesfären. Institutionerna i EU ska inte lägga sig i familjepolitiken i Sverige. På allt fler områden skapas på EU-nivå förslag och regler som innebär styrning över individer i Sverige. Det gäller även familjepolitiken. 2023 presenterade exempelvis regeringen EU:s förslag till föräldraskapsförordning, som noteras gälla gemensamma internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap i gränsöverskridande situationer. Förslaget innehåller också bland annat införande av ett europeiskt föräldraskapsintyg.

Tanken är att förenkla i gränsöverskridande situationer. Detta kan med stor säkerhet innebära förenkling av surrogatarrangemang vilket kan ha förödande konsekvenser för kvinnor och barn och är något som inte är önskvärt. Det finns också betydande baksidor som att barns perspektiv inte alls står i första rummet i sådana här förslag, utan de vuxnas rätt är utgångspunkten. Barns tillgång till sitt genetiska ursprung försvåras eller åsidosätts genom sådana här förslag. Ytterligare nackdelar med att på EU-nivå styra familjepolitik, är att enskilda förslag såsom EU:s föräldraskapsförordning, riskerar att byggas på, fördjupas, utökas och få mer och mer innehåll och delar som ska styras, så att nationellt bestämmande och privat och familjeanknutet bestämmande minskas än mer. Detta vänder vi oss kraftfullt emot.

Verka internationellt mot surrogatarrangemang

Surrogatarrangemang är inte tillåtna i Sverige. Arrangemangen innebär att en främmande kvinna bär och föder barn åt en annan kvinna. Vi vänder oss emot att gynna sådana arrangemang i andra länder och kommer att agera för att det inte ska bli tillåtet i Sverige. Det innebär ett utnyttjande av kvinnor, människohandel och brott mot mänskliga rättigheter. Det försvårar även barnets rätt och anknytning till sitt ursprung.

Även när det gäller altruistiskt surrogatmoderskap, värdmoderskap, där surrogatmamman inte får en ren ekonomisk ersättning för själva avtalet, finns risker att dessa kvinnor agerar under påtryckning, tvång eller pengar under bordet. Satt i en hederskontext är ett sådant arrangemang extremt problematiskt, då kvinnan redan lever under tvång och förtryck.

Det finns en rad risker med och negativa effekter av att underlätta surrogatmoderskap. Det påverkar synen på att det är ett alternativt sätt att skaffa barn och leder indirekt till att efterfrågan på barnfabriker ökar i länder som tillåter detta. Normaliseringen gör att kommersiell handel med kvinnokroppar riskerar att öka i fattigare länder och det blir svårare att få till ett internationellt förbud kring surrogatarrangemang. Det går lång tid från att kontakten mellan värdmodern och de blivande föräldrarna skapas till dess att barnet lämnas över från värdmodern till adopterande föräldrar. Det gör att situationen kan förändras för de mottagande föräldrarna så att de inte längre har möjlighet att ta emot barnet. Det kan handla om olyckor, sjukdom eller till och med dödsfall som inträffar under pågående process, och då finns frågetecken om vem som ska ta ansvar för barnet. Med stor säkerhet får även en värdmodern moderskänslor under den långa tid som hon bär barnet inom sig, vilket gör att separationen mellan värdmamman och barnet kan bli känslösamt påfrestande.

Altruistiska surrogatarrangemang är tänkta att genomföras med någon i den närmaste kretsen kring föräldrarna. Det kan vara en syster eller en mamma eller en nära släkting. Att tänka sig att en kvinna ska låna ut sin kropp och sin livmoder för att föda fram ett barn och sedan lämna bort det utan starkare känslor är svårt. Att då ge barnet till någon i sin närhet, se det växa upp och samtidigt inte få ha synpunkter på hur barnet uppfostras, eller ha rätt att lägga sig i barnets liv, kan uppfattas som psykisk tortyr mot den kvinna som burit barnet i sin mage. Där sådana arrangemang är tillåtna ställs surrogatmödrarna under hård press och deras liv styrs av de avtal som ingåtts. Sådana arrangemang förminskar barns möjligheter till vetskap om och tillgång till sitt genetiska ursprung. I många fall påstås att barnets bästa ska komma i första rummet. När det gäller surrogatarrangemang är det vuxenperspektivet som sätts först och barnperspektivet finns egentligen inte alls.

Vi vill se en verklig kvinnorätt där kvinnor inte utnyttjas för att ge barn till andra, och en verklig barnrätt som garanterar kännedom om ens genetiska ursprung. Vi vill även få till internationell lagstiftning mot surrogatmoderskap och att Sverige ska verka på EU-nivå och i andra internationella sammanhang mot surrogatmoderskap.

Fastställande av faderskap

Ett så tidigt fastställande av faderskap som möjligt är av stort värde då det innebär hänsyn till goda förutsättningar för barnet och även innebär jämställdhet. Sverigedemokraterna står för barnets bästa, barnets rätt till båda sina föräldrar samt jämställdhet mellan kvinnor och män, mellan moderskap och faderskap. Ett tidigt fastställt faderskap säkrar barnets rätt till sitt biologiska ursprung, rätten till försörjning och till arv. Det finns även psykologiska och medicinska aspekter för barnet av att känna till sin bakgrund.

Ett tillkännagivande har riktats till den föregående regeringen om att den bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ogifta föräldrar ska kunna bekräfta

föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse. Detta vid behandling av betänkande 2021/22:CU6. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med 2021 års tillkännagivande som rörde regeringens förslag (2020/21:176) Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion.

Så snart en graviditet är bekräftad är också den gravida kvinnan av uppenbara skäl fastställd som barnets mor. Om hon har en make fastslås denne per automatik som barnets far. Om hon däremot är ogift måste faderskapet fastställas genom en särskild registrering. Detta gäller även om de blivande föräldrarna är registrerade som sammanboende. Ett sådant fastställande av faderskap kan enligt nuvarande regelverk påbörjas tidigast två månader innan barnet är beräknat att födas.

Detta medför bland annat en risk för formella komplikationer i de olyckliga fall då endera föräldern avlider innan faderskapet är fastställt. Det kan handla om arv som går förlorat eller att barnet plötsligt står utan vårdnadshavare. I båda fallen innebär det helt onödiga juridiska svårigheter i en situation som redan är djupt tragisk för alla inblandade. Därtill gäller att det för många föräldrapar upplevs såväl märkligt som frustrerande och i vissa fall hindrande, att det som för dem är självklart, att de båda är blivande föräldrar, inte är formaliserat och därmed inte går att hänvisa till. Exempelvis skulle ett förslag som rätt för blivande fäder att ta ledigt för att närvara vid ultraljudsundersökning inte vara verksamt om faderskapet inte redan var fastställt.

Blivande föräldrar bör rimligen frivilligt kunna fastställa faderskapet så snart graviditeten konstaterats. Dessutom bör det vara en rutinåtgärd att erbjuda hjälp med detta vid de första kontakterna med mödravården och att processen ska moderniseras och förenklas. Idag görs normalt inga medicinska undersökningar av huruvida personen som utger sig för att vara pappa till barnet verkligen är den biologiska pappan. Därför skulle inte ett möjliggörande av tidigare registrering av faderskap medföra någon förändring gällande säkerhet. En utredning kring faderskap bör endast ske i de fall det finns oklarheter. Om föräldrarna är eniga bör det därför gå att fastställa faderskapet på ett enkelt sätt och så tidigt som möjligt.

Det bör vara rutin inom mödravården att inleda processen om fastställande av faderskapet i de fall föräldrarna ger sitt medgivande. När barnets fader är känd och faderskapet är fastställt innan födseln av barnet så bör vårdnaden om barnet från och med barnets födelse också bli gemensam, om det inte finns uppenbara skäl för att den inte ska bli det.

Ett barn har rätt till båda sina föräldrar. Det förekommer att fadern inte upplyses om att han blivit far till ett barn. Det finns även fall där det är osäkert vilken man som är far till ett barn. I de fallen en man får kännedom om att ett barn fötts som han skulle kunna vara far till, så bör det vara både möjligt och enkelt för honom att få det undersökt om han är fadern till barnet. Regeringen bör därför ta initiativ till en lagändring som innebär att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att väcka talan och begära ett faderskapstest samt att han direkt ska fastställas som far till barnet, om ett positivt testresultat kan uppvisas.

Gemensam vårdnad som norm

Om det är till barnets bästa ska målet vara att föräldrarna har gemensam vårdnad. Det borde vara en självklarhet att barn ska ha rätt till båda sina föräldrar.

Trots arbetet med att skapa likvärdiga möjligheter för båda föräldrar, kvarstår moderns unika rätt att, i de fall föräldrarna inte är gifta, ensam avgöra om fadern till det gemensamma barnet även ska vara vårdnadshavare. Detta innebär att barn i vissa fall riskerar att gå miste om sin far endast på grund av att detta är moderns vilja och fäder kan förlora rätten till föräldrapenning och barnbidrag. Det kan även innebära att barnet går miste om medicinska och psykologiska faktorer, kännedom om eventuella sjukdomar på faderns sida, kännedom om sitt ursprung och om arv. Skyddsnetet runt barnet och rätten till båda föräldrarna brister, när modern ensam ges makten att avgöra om barnet ska tvingas avstå från umgänge med sin fader. Därför ska gemensam vårdnad vara den naturliga utgångspunkten efter ett barns födelse. Gemensam vårdnad ska göra båda föräldrarna delaktiga i barnets förhållanden och att de båda tar ansvar för barnet, utöka möjligheterna för barn att få tillgång till båda sina föräldrar och främja goda förhållanden mellan barnet och båda föräldrarna.

Då fadern till barnet är känd ska denne alltså automatiskt tillsammans med modern bli barnets vårdnadshavare och eventuella andra vårdnadsförhållanden utredas i efterhand enligt samma regler som idag, om det är motiverat. I dag erhåller båda föräldrarna gemensam vårdnad automatiskt endast om de är gifta. Då familjestrukturerna idag ser annorlunda ut föds många barn utan att föräldrarna bor tillsammans och ännu fler utan att föräldrarna är gifta, varför en modernisering av lagstiftningen är påkallad. Gemensam vårdnad ska dock inte infalla om en av föräldrarna under graviditeten visat sig vara grovt olämplig som förälder.

Familjemedling för barnets bästa vid separationer och vårdnadstvister

Kommunens familjerättsenhet bör vid separationer sammankalla berörda parter till samarbetsamtal som ska vara obligatoriska, i syfte att enas för barnets bästa. Stöd från familjerättens sida bör ges till båda parter inom samarbetsamtalen i syfte att nå enighet. Detta genom att en modell införs där parterna ska delta i samarbetsamtal. Utgångspunkten är att barnets bästa ska uppnås vid separation, gällande vårdnad och boende samt att delad vårdnad ska vara norm.

Regeringens förslag i propositionen Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister (2020/21:150) innebär obligatoriska informationssamtal, vilket närmar sig vårt förslag om familjemedling, men det når inte hela vägen fram. Vi vill se en mer långtgående familjemedling, kring vårdnad, enligt modell från norsk ”meckling”. Dessutom bör centrala utbildningsinsatser genomföras med krav på obligatorisk utbildning för framförallt familjemedlare. Detta bör ske genom ett övergripande kvalitetslyft. Familjemedlarna ska därför ges en särskild utbildning för sitt uppdrag och vikt bör läggas vid lämplighet. Tillkännagivanden har riktats till föregående regering om att det bör göras en översyn av vilka kunskaphöjande åtgärder som kan behövas för de personer som arbetar med familjerättsliga frågor. Dessutom bör frågan om utökade möjligheter för socialnämnden att hämta in uppgifter utan en vårdnadshavares samtycke ses över. Det bör ses över hur vårdnadsutredningar kan kvalitetssäkras.

En separation kan vara en upprivande och svår tid för en familj, inte minst för barnen. Forskning visar att konflikter och dålig kommunikation mellan föräldrar ökar riskerna för en negativ känslomässig och social utveckling hos barn. Möjlighet finns att förbättra situationen för dessa barn och undvika långa rättsprocesser med både ekonomisk och emotionell påfrestning som följd. Detta genom att ge vårdnadshavarna möjlighet att istället hitta samförståndslösningar i de fall konflikter kring vårdnad och liknande uppstår. Parterna bör ges stöd av familjerätten för att finna samförstånd. Tidig medling används i Norge med goda resultat. Det bör även kunna göras i Sverige.

Viktigt är att nå föräldrar på ett tidigt stadium av separationen, då bäst förutsättningar finns för att kunna nå samförstånd. Därför bör en modell införas som sammankallar berörda parter till familjemedling på socialtjänsten, i syfte att enas för barnets bästa. Detta redan så snart det står klart att föräldrarna flyttat isär. I samband med detta bör också en särskild stödperson utses åt barnet. Då föräldrar bråkar och har svårt att komma överens används barnet ofta som vapen mot den andre föräldern. Där hamnar barnet i lojalitetskonflikt, vilket blir påfrestande. Barn har rätt att älska och ha tillgång till båda föräldrarna. Enligt lagen ska fokus ligga på barnens bästa. Trots detta är det föräldrarnas intressen som idag tas till vara genom juridiska ombud och det är främst ur föräldrarnas perspektiv som vårdnaden diskuteras och lösningar presenteras. Mycket lite fokus hamnar på barnets behov av sina föräldrar och andra anhöriga, där till exempel syskon och mor- och farföräldrar ofta helt glöms bort. Genom ett särskilt ombud för barnet kan barnets intressen bättre tillgodoses än fallet är idag.

Deltagande i familjemedling ska utgöra ett villkor för att få sin sak prövad i domstol gällande vårdnad, boende och umgänge. I dag erbjuds frivilliga samarbetsamtal, men det är föräldrarna själva som måste ta initiativ till dessa. Ofta sker det först i ett senare skede, då konflikten redan kan vara djup, vilket leder till svårigheter att komma överens. Dessutom kan den ena eller båda parter neka till samarbetsamtal utan vidare konsekvenser.

Vårdnadsöverflyttning och adoption

Ett barn får adopteras endast om det med beaktande av samtliga omständigheter är lämpligt. Vid den bedömningen ska särskilt beaktas barnets behov av adoption och sökandens lämplighet att adoptera. Det krävs vidare samtycke från en förälder som är vårdnadshavare, men däremot inte från en förälder som är utan del i vårdnaden. Om en överflyttning av vårdnaden har skett, krävs det alltså inte samtycke från den biologiska förälder som har mist vårdnaden. En sådan förälder har däremot rätt att komma till tals i adoptionsärendet. Det finns även vissa möjligheter att besluta om adoption utan en vårdnadshavares samtycke, nämligen om vårdnadshavaren befinner sig på okänd ort eller är varaktigt förhindrad att samtycka till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande. Utöver detta finns en möjlighet till undantag från kravet på samtycke om det finns synnerliga skäl för det.

Dessa regler är alltför begränsande och tar för lite hänsyn till barnets bästa. Barn som placeras i familjehem bör ha större rättigheter till ett bra liv och trygg uppväxt. Därför ska barnets bästa verkligen gå före alla andra intressen när det gäller vårdnadsöverflyttning och adoption vid familjehemsplaceringar. Utöver det vill vi även att

prövningen av en fråga om vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrar görs i den ordning som är mest lämplig och ändamålsenlig för barnet.

I Sverige förekommer mycket få inhemska adoptioner. Detta kan tyda på att möjligheten och kunskapen kring inhemska adoptioner är begränsad. Samtidigt har antalet aborter varit högt under senare år. Inhemska adoptioner verkar för de allra flesta vara ett okänt alternativ vid oönskad graviditet. Möjligheten och kunskapen kring inhemska adoptioner bör regeringen understödja genom väl formulerad information från berörda myndigheter.

Lilla hjärtat-fallet behandlades i socialutskottets betänkande 2021/22:SoU33 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat. I samband med detta delar vi i Sverigedemokraternas experternas synpunkter som de framförs i yttrandet till utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU. Det behövs en grundläggande helhetsöversyn av barnavårdslagstiftningen som omfattar regleringen i socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalken. Kompetensen bör stärkas vid de domstolar som hanterar mål om vårdnadsöverflyttningar. Socialnämnden bör vara skyldig att aktualisera frågan om adoption när ett barn har varit placerad i ett och samma familjehem under en viss tid. Det bör utredas hur en förenklad process kan ske för att familjehemsföräldrar ska kunna adoptera barn som bott hos dem längre tid och där förhållandena hos den biologiska familjen är negativa för barnet.

Förlorad umgängesrätt till barn vid allvarliga brott mot närstående eller i hemmet

Många vuxna, och även barn, utsätts för våld i hemmet. Antalet personer som bor i skyddat boende har ökat. Många flyr för sitt liv från en misshandlande partner, som efter verkställd dom kan leva sitt liv såsom tidigare, och dessutom har förövaren laglig rätt att kräva umgängesrätt med sina barn. Det är oftast den utsatta som tvingas flytta, byta namn, byta skola för barnen och lämna släkt och vänner.

Sverigedemokraterna driver skarpa förslag till förmån för brottsoffer och att konsekvenser ska vara kännbara för gärningsmän. Vi driver även politik som utgår från barnets bästa och står bakom bestämmelsen om barnfridsbrott. Umgänge och umgängesrätt ska utgå från barnets behov – inte föräldrarnas. Det är uppenbart att den förälder som gjort sig skyldig till grova våldsbrott mot barnet, den andra föräldern eller annan närstående till barnet kan tillföra fler risker och nackdelar än fördelar för barnet i umgängessituationer.

Mer rimlig nivå på ersättning till vigselförrättare

Att förrätta vigsel är ett viktigt uppdrag. Många personer väljer borgerlig vigsel, och därför bör efterfrågan på vigselförrättare på bättre sätt mötas. Även om det är ett hedersuppdrag att få viga par så bör möjligheten att få förrätta vigsel i högre grad mötas. Uppdraget kräver viss förberedelse, tid och engagemang.

Länsstyrelsen ersätter borgerliga vigselförrättare med 110 kronor för en vigsel samt med 30 kronor ytterligare per vigsel om flera vigslar förrättas samma dag. Ersättningen har inte ändrats på över 30 år. Borgerliga vigselförrättare krävde år 2017 förhöjd

ersättning, men trots detta kvarstår ersättningsnivån. Summan är anmärkningsvärt låg, exempelvis jämfört med arvoden för andra uppdrag inom det allmännas försorg som privatpersoner eller förtroendevalda kan ha. I många fall tar dessa uppdrag möjligen i vissa fall längre tid i anspråk, men det har framkommit kritik mot den låga ersättningen även för dessa uppdrag.

Själva vigselförrättningen tar tid. I många fall innebär den resa samt förläggning till helg, då vigselförrättaren får avstå andra aktiviteter. En alltför låg ersättning kan leda till lägre intresse för att ta vigselförrättaruppdrag. Med anledning av detta bör möjligheterna till förhöjd ersättning ses över.

Vigselförrättande i de nordiska grannländerna

Det förekommer önskemål om vigselförrättande av svenska vigselförrättare, där Sveriges gräns passeras till ett närliggande land, eller i ett närliggande land. Det kan exempelvis gälla då svenska par reser med båt eller bor i Sverige men vill gifta sig på andra sidan närliggande landsgräns.

Enligt Skatteverket gäller för borgerliga vigselförrättare att länsstyrelsen i varje län förordnar borgerliga vigselförrättare. Enbart den som är förordnad av länsstyrelsen är behörig att förrätta en borgerlig vigsel och behörigheten gäller i hela landet. Enligt gällande rätt (1904:26) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap kan regeringen bestämma att en diplomatisk eller konsulär tjänst eller en befattning som präst ska vara förenad med behörighet att i en främmande stat förrätta vigsel enligt svensk lag. Regeringen kan även genom ett särskilt förordnande ge en lämplig person en sådan behörighet.

Om svenska vigselförrättare fick viga svenska medborgare utomlands skulle det underlätta i hög grad för de som av olika skäl önskar eller behöver viga sig i närliggande land.

Åtgärder för att motverka ekonomiskt våld i nära relationer

Bodelningsprocesser som drar ut på tiden innebär stora problem. Så blir det ofta när makarna inte är överens eller när den ena parten förhindrar bodelning, när skilsmässan varit oönskad. Det är ofta kvinnor som sätts i en besvärlig sits. När det varit fråga om utnyttjande, våld och/eller ekonomiskt våld är det av särskild vikt att den utsatta inte försätts i än större problem såsom förhalad bodelningsprocess, men tyvärr är det inte sällan som just det inträffar. Därför behövs bättre regler för en rimlig och jämställd bodelningsprocess. Sverigedemokraternas förslag om ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör ta de initiativ som krävs för att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar och se över möjligheten att införa en rimlig bortre tidsgräns bifölls av riksdagen i april 2023. Vi avser att följa regeringens hantering av frågan noga.

Betänketid före skilsmässa

Dagens äktenskapsbalk stipulerar att äktenskapsskillnad ska föregås av betänketid i vissa fall. Betänketid på minst sex månader gäller om båda parter är överens om att skiljas om de båda begär det eller om någon av makarna varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad. Äktenskapsskillnad ska också föregås av betänketid om skilsmässa är begärd av enbart den ena maken.

I Sverige är man fri att gifta sig med vem man vill, eller att inte gifta sig. Man bör därför ha samma frihet att skilja sig. Det är dock rimligt med ett förfarande som innefattar viss betänketid i de fall det finns barn under 16 år inblandade, men det skapar onödiga hinder i andra fall.

Betänketiden blir också problematisk i de fall det förekommer våld, hot, trakasserier eller liknande inom äktenskapet. I dessa fall bör det vara möjligt att skilja sig omgående även om någon av makarna har barn under 16 år. Det torde under alla omständigheter vara för barnets bästa att inte behöva stanna längre än nödvändigt i en hemsituation där våld sker. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som undersöker hur förändringar av betänketiden kan ske både i de fall ingen av makarna har vårdnaden av barn under 16 år och i de fall det förekommer våld eller andra liknande brott mot person inom äktenskapet.

Register för testamenten och framtidsfullmakter

Det finns fördelar med att inrätta ett frivilligt register för testamenten och framtidsfullmakter. Testamenten och framtidsfullmakter upprättas idag ofta med hjälp av banker, begravningsbyråer eller andra privata aktörer men kan också upprättas privat. De ska vara skriftliga och bevittnade för att vara giltiga och när bouppe delning ska ske eller bankärenden utföras, och därför måste dokumentet finnas i original. Många gånger förvaras dokumentet i hemmet eller i ett bankfack, men ordentliga föreskrifter för hur bankerna ska hantera dessa bankfack vid innehavarens bortgång saknas. Tyvärr händer det att testamenten kommer bort eller inte hittas. Det kan bero på olika saker. Exempelvis kan testatorn ha ångrat sig och förstört dokumentet, men det kan också vara så att någon som sett sig missgynnad av testamentet valt att låta det försvinna. De som är sjuka en tid innan sin bortgång lämnar inte sällan över ansvar för ekonomi och liknande till någon annan, vilket innebär att fler än författaren kan ha tillgång till testamentet.

Även om arvingar vet om att den avlidne har skrivit ett testamente och kanske även vad det innehåller, måste handlingen finnas fysiskt för att gälla. Rätten att återkalla ett testamente innebär också att bevisbördan blir stor för den som utan ett original vill påskina ett testamentes giltighet. Hade testamentet istället förvarats hos en statlig nationell myndighet skulle det vara enkelt att hitta och dessutom vara av ostridigt gällande äkthet.

Det har diskuterats att införa möjligheten till statlig testamentesregistrering. 2021 riktades ett tillkännagivande till regeringen från civilutskottet: ”Regeringen bör skyndsamt ta de fortsatta initiativ som krävs för att ett testamentesregister ska bli verklighet.” Ett liknande register finns redan i flera andra länder. Registreringen ska innebära att man som privatperson meddelar om testamentet och innehållet, att arvingar kan ta del av ett testamente de vet är giltigt och i rätt version. Registreringen ska

fungera som ett skydd för den som vill vara säker på att arvsfördelningen enligt testamentet följs.

Ett oberoende frivilligt register för testamenten och framtidsfullmakter med möjlighet till digital hantering borde därför vara att föredra. Det skulle även underlätta med ett centralt register när framtidsfullmakten ska användas då dagens ordning, att fullmakten ska sändas i original till banken, är ineffektiv och krånglig. Dessa frivilliga register ska vara till för att den enskilde ska kunna säkerställa att hans eller hennes testamente eller fullmakt inte försvinner eller aldrig blir hittad, för att säkerställa att den som getts en fullmakt enkelt kan använda den och så att den sista viljan blir uppfylld.

Skriftlighets- och bevittnandekrav för fullmakter

Fullmakter har inte samma lagkrav om att vara skriftliga och bevittnade som testamenten och framtidsfullmakter har. Det är problematiskt i många fall. Det kan utnyttjas. Ett exempel är då en person är utsatt för ekonomiskt våld, att en före detta partner exempelvis utsätter personen för påtryckningar eller reella ekonomiska övergrepp där förövaren tar kontrollen över den utsattas ekonomi och liv. De låga kraven för fullmakter kan missgynna utsatta personer. En fullmakt är en utfästelse från en fullmaktsgivare till tredje man om att en särskilt utsedd person har rätt att företa rättshandlingar i fullmaktsgivarens namn. Det är av vikt, exempelvis om någon själv inte har möjlighet att sköta sina bankärenden. Ofta är en fullmakt skriftlig och i vissa fall krävs att den är skriftlig för att vara giltig, men det finns inga krav på att den ska vara bevittnad. Till skillnad från ett testamente eller en framtidsfullmakt där lagen stipulerar att fullmaktsgivarens underskrift ska bevittnas av två samtidigt närvarande vittnen, kan en fullmakt för att t ex utföra bankärenden eller fastighetsköp mycket lätt förfalskas då den inte omfattas av samma formkrav.

Det är rimligt att enklare typer av fullmakter, för att hämta ut ett paket åt någon eller liknande, inte har som krav att vara bevittnade. Men det bör alltid vara krav på att en fullmakt är skriftlig och bevittnad för att utföra större ekonomiska åtaganden.

Digitaliserad hantering av dokument

Omställningsprocessen till digital hantering av handlingar är långt gånge. Detta är den kanske mest omfattande samhällsförändringen sedan industrialiseringens dagar. Fortfarande behöver vissa familjerättsliga ansökningar och signeringar ske manuellt. Detta trots att avancerade avtal i de flesta sammanhang kan hanteras och signeras digitalt. Elektronisk signering via bank-id används i många sammanhang, även där hög säkerhet och stark sekretess är nödvändig.

Exempel är att det finns rättsliga hinder vid elektroniska underskrifter i fråga om överlåtelse av fast egendom, upprättande av testamente och äktenskapsförord. Fysisk underskrift krävs för att vissa rättshandlingar ska vara giltiga. Föräldrar som är överens om att ändra boende, umgänge eller vårdnad kan ansöka hos tingsrätten om detta, men det finns ingen särskild blankett för att ansöka enligt Sveriges Domstolar. Där uppmanas sökanden istället att skriva på ett vanligt papper vad det är man kommit överens om, att signera och skicka in.

Det är rimligt att familjerättsliga handlingar, ansökningar och signeringar även ska kunna lämnas in digitalt för den som önskar. Regeringen bör möjliggöra att alla familjerättsliga dokument ska kunna hanteras digitalt och samtidigt fortsatt rättssäkert. Detta skulle korta handläggningstiderna, minska kostnader och även vara positivt ur miljösynpunkt. Digitaliseringen bör vara en ständigt pågående process för att förenkla och förbättra.

Översyn av gode män och förvaltare

Systemet med gode män och förvaltare behöver ses över. Sverigedemokraterna har länge drivit frågan om behov av översyn och att införa ett nationellt register.

Utredningen Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36) uppmärksammar vissa problem. Utredningen lägger fram förslag om bland annat mer insyn i ställföreträdarens verksamhet och krav på ställföreträdarens redovisning och överförmyndares granskning. Vidare föreslås att det ska vara obligatoriskt med försäkring för ställföreträdare, skyldighet för överförmyndaren att informera tilltänkt ställföreträdare om innebörden av uppdraget och att överförmyndaren ska utse en ny ställföreträdare så snart som möjligt när en ställföreträdare begär sitt entledigande. Införande av ett nationellt ställföreträdaregister föreslås.

En stor invandring har lett till en överbelastning av systemet för ställföreträdare. För att lösa situationen kan andra lösningar behövas än att enbart förlita sig till människors goda vilja. Dessutom har det visat sig att systemet utnyttjats av personer som för ekonomisk vinning tagit sig an godmanskap för betydligt fler sökande än vad som är praktiskt möjligt att hinna med.

Det finns ett stort behov av att inrätta ett nationellt ställföreträdaregister för att kunna kontrollera hur många uppdrag en ställföreträdare har och för vem. Ett sådant register kan också användas för att möjliggöra att välja bort olämpliga ställföreträdare. Ett nationellt register över ställföreträdare skulle, enligt Pensionsmyndigheten, medföra mindre risk för fel i deras handläggning och en högre rättssäkerhet i myndighetsutövningen. Myndigheten hänvisar också till att JO har påpekat brister i nuvarande hantering av ställföreträdareuppgifter i Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens register då de har missat att hantera byte av ställföreträdare. Enligt Pensionsmyndighetens bedömning ska investeringen i registret kunna intjänas på tre till fyra års sikt, utan hänsyn tagen till mer svårkalkylerade nyttor som ökad rättssäkerhet. Därför bör ett nationellt register snarast införas.

Av Riksrevisionens granskning Tillsyn av ställföreträdare och överförmyndare – Statens bristande ansvar för samhällets mest utsatta (RiR 2017:33) framgår, utöver behovet av ett automatiserat nationellt register, att flera områden både behöver och kan förbättras. Detta gäller tillsyn, organisation och överförande av kunskap. Förutom förbättrad tillsyn behöver det finnas möjligheter till sanktioner, och den enskilde ska också ha rätt till ersättning för ekonomisk skada i det fall ställföreträdaren skulle missköta sig. Skyddsnetet för utsatta människor måste vara starkt.

Det är lika viktigt att ställa tydliga krav på ställföreträdare från start, som att någon ställer upp som ställföreträdare. Detta så att ställföreträdarskap kommer att innebära att hög kvalitet hålls, att den som företräds får den hjälp den ska få, att alla vet vad som gäller och att kontroll finns på insatserna. Med tydlig kravställning enligt förutbestämda

kvalitetsnormer, så minskar riskerna att fel begås och problem uppstår. Regeringen behöver tydliggöra vilka kvalitetskriterier som gäller både för ställföreträdarna själva och för det arbete de utför, och säkerställa att de efterföljs. Det behöver införas regler om en rimlig maximal gräns för antalet personer en ställföreträdare får företräda, detta för att undvika utnyttjande för ekonomisk vinning och att uppdragen inte klaras av med bibehållen hög kvalitet.

Åtgärder mot förbjudna och destruktiva äktenskap

Genom Tidöavtalet är det överenskommet att åtgärder ska vidtas mot förbjudna och destruktiva äktenskap. Det gäller inom samarbetsprojekt Migration och integration på områdena ”Breddad och skärpt lagstiftning mot hedersrelaterat förtryck och hedersrelaterade maktstrukturer” och ”Förhöjd straffskala och regelskärpningar mot barnäktenskap, tvångs gifte, månggifte och fullmaktsäktenskap”. Sverigedemokraterna har länge drivit politik för åtgärder mot förbjudna och destruktiva äktenskap och förutsätter att förslag läggs fram så snart som möjligt på dessa områden. Nedan framgår politik mot förbjudna och destruktiva äktenskap.

Förtydliganden i sambolagen (2003:376) för att undvika informella barnäktenskap

Det förekommer ingen formell åldersgräns i sambolagen (2003:376). För att förtydliga och minimera riskerna för informella barnäktenskap, bör regeringen därför utreda hur regleringen förhåller sig till informella barnäktenskap och om förtydliganden behövs i lagen. En person ska ha fyllt 18 år för att själv kunna välja att flytta hemifrån och bli sambo. Tillåtelse av en förälder eller vårdnadshavare behövs om man vill bli sambo innan man fyllt 18 år eftersom föräldrar har ansvar för sina barn fram tills de fyller 18 år, även om de flyttar hemifrån.

Frivilliga val görs idag där barn flyttar ihop med äldre personer; det gäller exempelvis unga par. Det förekommer även situationer där det som räknas som samboförhållanden i praktiken kan handla om informella barnäktenskap. Detta framgår av statistik från Statistiska centralbyrån, där det förekommer att flickor under 18 år har barn tillsammans med en äldre person samt lever i samboförhållande med den vuxne. Det ska inte föreligga risker att barn lever i parrelationer i samboskap med vuxna personer.

Barnäktenskap

Inga barn i Sverige ska vara gifta, vare sig officiellt eller inofficiellt. Det förekommer att barn förs från Sverige och återkommer efter att ha gifts bort i annat land. Mörkertalet är stort. Många kommuner kan inte svara på hur många barn som saknas eller orsakerna till att de försvunnit, och handlingsplaner saknas i många fall för hur man ska agera i de fall barn förts utomlands.

I maj 2020 beslutade riksdagen att bifalla regeringens förslag i propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (2019/20:131) där förslaget var ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år samt att det är straffbart att

förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Även utreseförbud gäller som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas. Förbudet ska utgöra hinder mot att utfärda pass och utgöra skäl för att återkalla pass och det ska vara straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud. Detta gäller från och med den 1 juli 2020.

Sverigedemokraterna vill se ytterligare skärpningar. Den nya lagen innebär framsteg, men de barn som utsätts behöver stödjas i större utsträckning och framfarten av sådant agerande behöver motverkas. Det behöver utredas hur en ny brottsrubricering som tar sikte på det lågintensiva våldet och förtrycket kan genomföras, vilket ska omfatta kriminalisering av gärningar som enskilt möjligtvis inte medför straffansvar, eller som i kombination inte bemöts med det straff som graden av klander motiverar. En utgångspunkt kan vara lagstiftningen om kvinnofridskränkning, där de samlade brotten motiverar en straffskala som bättre sätter förtrycket i en kontext, och en därav anpassad straffskala.

Det finns en problematik i samband med förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning. De som tidigare tvingats till barnäktenskap står utanför det skydd som det nu föreslagna medför. Det finns därför anledning att utreda hur även dessa kan åtnjuta det skydd som nu kan komma på plats. En sådan lösning kan vara att stadga att denna typ av brott ska vara brottsliga över tid, till dess att tvånget och äktenskapet upphör. Ytterligare en åtgärd kan vara att civilrättsligt upphäva alla barnäktenskap. Det ska innebära en kriminalisering av att vara gift med en minderårig, oavsett hur äktenskapet eller de äktenskapsliknande förbindelserna kommit till.

Den föreslagna straffskalan för barnäktenskapsbrott, om fängelse upp till fyra år, är omotiverat låg, särskilt då det jämförs med straffskalan för andra likvärdiga brott och att det här är fråga om brott mot barn av mycket allvarlig karaktär. Barnäktenskap innehåller upprepade våldtäkter mot barn.

Ytterligare aspekter är att alla med konkret inflytande över de barn som tvingas till giftermål, och som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd, ska bära straffansvar för detta. Att välja att inte agera för att förhindra att ett barnäktenskap äger rum, bör rimligen också kunna anses som bidrag till äktenskapet och därmed också vara straffbart. Det ska gälla även för så kallade inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket. Utvisning ska, som särskild rättsverkan, alltid tillämpas för utländska medborgare.

För att motverka barnäktenskap behövs dessutom mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnäktenskap. De barn och unga som är offer för barnäktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De som inte respekterar svensk lag gällande barnäktenskap utan fortsätter att leva som gifta med barn ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet. Eventuella lagar och regler som underlättar att barn ska kunna vara gifta i Sverige samt annat som är anpassat utifrån att barn är gifta, ska förändras så att det klart framgår att det aldrig accepteras att barn är gifta i Sverige.

Tvångsäktenskap

Förstärkning av regelverket och flera åtgärder mot tvångsäktenskap är nödvändiga. Barnäktenskap och tvångsäktenskap är mer vanligt förekommande i Sverige nu och på

senare år, på grund av invandringen som fört andra sedvänjor med sig. Det är vanligt förekommande inom området hedersrelaterat våld och förtryck. Barnäktenskap och tvångsäktenskap innebär brott mot de mänskliga rättigheterna och mot svensk lagstiftning. Det kan ske genom tvång eller att en person genom påtryckningar förmås att gifta sig mot sin vilja.

Ingen person i Sverige ska tvingas ingå ett äktenskap man själv inte valt. Att själv bestämma vem man ska gifta sig med är en grundläggande rättighet i Sverige. Trots det har en utveckling skett där allt fler unga känner att de inte kan välja partner fritt. En undersökning från 2009 visade på att det kunde vara över 70 000 unga i Sverige som upplevde begränsningar vad gäller val av partner, begränsningar som oftast kom från den närmaste familjens förväntningar eller krav.

Några nyare siffror eller undersökningar än den utredning som Ungdomsstyrelsen gjorde 2009 är svårt att hitta. Det finns inga återkommande undersökningar som kan visa på hur läget förändras eller utvecklar sig. Det är dock viktigt att få grepp om situationen och att kunna sätta in åtgärder för att hindra att unga tvingas gifta sig med någon de inte själva valt. Därför behövs återkommande undersökningar på området. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå) har det under åren 2015–2019 inkommit totalt 475 polisanmälningar rörande äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa.

EU-rätten öppnar redan genom familjeåterföreningsdirektivet för en möjlighet att bekämpa denna typ av missbruk. För att garantera en bättre integration och förhindra tvångsäktenskap, kan medlemsstater kräva att både utlänningen och anknytningspersonen i Sverige skall ha uppnått en viss lägsta ålder, dock högst 21, innan familjeåterförening kan beviljas. Sverigedemokraterna har föreslagit en sådan ordning under många år, men först efter krisen 2015 valde regeringen att införa denna regel även i Sverige, genom den tillfälliga migrationslagen. I sitt slutbetänkande i september 2020 föreslog Migrationskommittén att denna regel skulle permanentas, vilket Sverigedemokraterna välkomnar. Vi anser dessutom att regeln ska vara tvingande och inte, som idag, frivillig. Uppehållstillstånd skall vägras om någon av parterna är under 21 och det ska också omfatta all anhöriginvandring, inklusive anhöriga till medborgare, arbetskraftsinvandrare och studerande.

Utöver vad som idag är möjligt inom familjeåterföreningsdirektivet vill vi, för att motverka att unga i Sverige gifts bort mot sin vilja, höja åldersgränsen så att den mer liknar den som införts i bland annat Danmark. Där gäller att båda parter måste vara över 24 år för att äktenskapet ska användas som skäl för uppehållstillstånd i landet. Detta har, enligt danska källor, fungerat väl och medverkar till att färre personer utsätts för tvångsäktenskap. Resonemanget bakom regeln är att det generellt bör vara svårare att tvinga en 24-åring till äktenskap, då denne kanske hunnit utbilda sig, flytta hemifrån och blivit ekonomiskt självständig, jämfört med en 18-åring som helt lever ett liv styrt av släkt och familj.

Enligt svensk sedvänja och lagstiftning ska äktenskapet vara en frivillig handling. Europarådets parlamentariska församling fastslog år 2005 att tvångsäktenskap kränker individens mänskliga rättigheter och brottet får inte i straffprocessen rättfärdigas med kultur, tradition, sedvänja, religion eller så kallad heder.

År 2014 infördes en lagskärpning med syftet att förhindra tvångsäktenskap, men hittills har få dömts för brottet trots att flera förundersökningar öppnats, och inget tyder på att tvångsäktenskap skulle ha försvunnit. Därefter har viss lagskärpning gjorts, men problem kvarstår. I maj 2020 beslutade riksdagen att bifalla regeringens förslag i

propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (prop. 2019/20:131) i vilken det infördes ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år samt att det är straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Även utreseförbud gäller som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas. Förbudet ska utgöra hinder mot att utfärda pass och skäl för att återkalla pass och ska även medföra att det blir straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud. Detta gäller från och med den 1 juli 2020.

En kunskapsbrist och brist på rutiner för att hantera dessa ärenden, tycks förekomma. För att undvika att unga utsätts för tvångsäktenskap är det viktigt att lagen fungerar som det är tänkt. Det är redan olagligt att på olika sätt tvinga någon till äktenskap, men då det fortfarande förekommer är det nödvändigt att genom lag ytterligare markera mot äktenskap som inte frivilligt ingås av båda parterna. Därför ska lagen mot tvångsäktenskap skärpas och utvisning dömas ut vid allvarligare brott för utländska medborgare. Straffet bör också stå i proportion till brottet eftersom personen som utsätts för tvångsäktenskapet faktiskt berövats möjligheten att välja sitt eget liv. Äktenskap som redan ingåtts, och det genom tvång, hot eller psykologisk misshandel, ska ogiltigförklaras.

I utredningen Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap från år 2012 föreslogs bättre tillsyn, skärpta krav och djupare dialog med religiösa samfund och vigselförrättare för att stoppa vigslar som innebär tvångs- eller barnäktenskap. Förslaget behöver realiseras och krav ska ställas på trossamfund och vigselförrättare att uppvisa nolltolerans mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Arrangerade äktenskap och arrangerade kusingiften

Arrangerade äktenskap och kusingiften är vanligt förekommande i flera länder i vissa delar av världen där klansamhällen är vanliga och hederskultur har stark påverkan. Detta står i strid med västerländska och svenska normer och värderingar kring kvinnors fria val och vår syn på äktenskap. I takt med en stor migration från främmande kulturer har dessa fenomen kommit att bli allt vanligare i Sverige, vilket leder till ett behov av att lagstifta i frågan.

För påtvingade äktenskap finns redan idag straffrättslig reglering och i dessa fall ska naturligtvis varje förekomst beivras. Det finns dock skäl att se över huruvida kusingiften eller andra äktenskap mellan individer med nära släktband alls ska erkännas i svensk rätt. Både Norge och Danmark har tidigare identifierat denna problematik och lagt förslag om aspekter av detta. Norge har föreslagit ett förbud mot kusingiften och i Danmark kan äktenskap mellan kusiner inte utgöra grund för anhöriginvandring. Även Sverige bör ta de steg som krävs för att motverka tillväxten av denna problematik.

Sverigedemokraterna vill därför tillsätta en utredning som överväger och föreslår ett förbud mot kusingiften och äktenskap med nära släktingar. Utredningen ska även ta ställning till följdändringar med anledning av ett sådant förslag, såsom huruvida sådana äktenskap ska kunna ligga till grund för rätt till anhöriginvandring.

Månggifte

Månggifte är inte tillåtet i Sverige och är straffbart. Trots det förekommer att människor lever i vad som brukar kallas månggifte, på grund av att dessa ingåtts i annat land eller inofficiellt i Sverige. Månggifte ska aldrig erkännas när någon söker uppehållstillstånd i Sverige. Månggifte ska vara olagligt för alla i Sverige oavsett härkomst och ska bestraffas om de förekommer.

I regeringens lagförslag Förbud mot erkännande av utländska månggiften (prop. 2021/21:149) föreslår regeringen vissa strängare bestämmelser. Det är positivt. Däremot är det på flera punkter inte tillräckligt långtgående. Det saknas helt förslag om hur månggiften som finns i dag i Sverige ska upphävas. Trots att flera i den föregående utredningens politiska referensgrupp, där Sverigedemokraterna ingick, påtalade ett behov av ett definitivt slutdatum för när alla kvarvarande månggiften måste vara upphävda, valde utredaren att inte gå vidare med ett sådant förslag.

Skärpt lagstiftning måste innebära att utländska polygama äktenskap aldrig erkänns i Sverige och att sådana äktenskap ska vara olagliga för alla i landet. Dessutom måste sådana äktenskap som redan har erkänts av svenska myndigheter upplösas. Regeringsförslaget saknar upphörandedatum då alla kvarvarande och tillkommande månggiften i Sverige upphör, vilket enligt oss bör införas. Vidare bör den föreslagna pysventilen med synnerliga skäl enbart få användas när någon part avlidit.

Vi menar även att otillåtna månggiften, i enlighet med den franska modellen, ska kunna få rättslig verkan, och att den föreslagna möjligheten till erkännande av månggiften på grund av synnerliga skäl ska tas bort. Enligt franska regler gäller förbud mot alla månggiften och inga månggiften erkänns i landet, men för att skydda framförallt kvinnor som ingått i ett månggifte, finns även en lag som innebär att ett månggifte som inte erkänns ändå kan få rättslig verkan. De som ingått i månggifte blir inte helt rättslösa. Behovet av rättslig verkan finns exempelvis då mannen i äktenskapet dött och endast den första frun skulle ärva mannen eller i fråga om arv till barn. Lagen ska alltså användas enbart när de rättsliga verkningarna för vissa individer som ingått i månggifte annars blir orimliga.

Regeringen bör återkomma med lagstiftning som innebär upphävande av de månggiften som ingåtts före den 1 januari 2021. I behandlingen av utskottsbetänkandet Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m. (2020/21:CU18) riktades ett tillkännagivande till regeringen om att den skulle återkomma till riksdagen med ett lagförslag där innebörden av undantagsreglerna ändras. Enligt riksdagen ska en utsatt person under vissa omständigheter kunna få ett rättsligt skydd utan att äktenskapet erkänns.

För att motverka månggifte behövs även mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid, inte minst för att följa upp hur förslag och agerande mot månggifte eventuellt påverkar förekomsten. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot månggifte. De personer som är offer för månggifte måste få möjlighet att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. Det gäller inte minst de barn som drabbas negativt av att föräldrarna ingår polygama äktenskap. De som inte respekterar våra lagar gällande månggifte utan fortsätter att leva som gifta med flera, utan att alla parter frivilligt sagt ja till varandra, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet.

Mikael Eskilandersson (SD)

Roger Hedlund (SD)

Björn Tidland (SD)

Martin Westmont (SD)